

Світове господарство

на порозі нового року.

МІРКУВАННЯ І ПІДСУМКИ

Рік 1933, який ми саме прощаємо, був для цілого світа дуже непривітний. Щоправда — він уже у спадщині по своєму попереднику літав великі пасиви світової економіки: самовистарчалні тенденції держав і взаїмне їх ворогування у господарських справах, жахливе воєнне і приватне задоволення, руйну промислу і доляря, небувале безробіття, та врешті (якщо згадати тільки найважливіше з цих єгипетських язв) — валютний хаос. Навіть господарсько-устроєве питання, чи не найбільше з усіх засадниче, навіть воно існувало вже перед 1933 роком, хоч і не в дуже широкому розмірі.

У центрі світової економіки в 1933-му році стояли Зл. Д. П. Америки. Міжнародна господарська співпраця, кредит і фінанси були під непереможним впливом могутніх американських подій. По той бік океану розрослась ідея льокального накручування кон'юнктури змінюючи ще більше господарські націоналізми європейських народів.

З початком минулого року Америка наїшла в обличчі жахливої катастрофи. Її господарство летіло коміть головою уже не з 4. чи 5-го поверху, а з котрогось там десятка поверхів питомого Америки хмародеру. Важким зусиллям, оточений трупом мізків, новий президент Рузвельт поспробував спинити цей упадок, уживаючи до того засобів, які щоправда не є ревеліційною новиною, але є щонайменше дуже смілі, просто очайдушні. Рузвельт прийняв від Англії ідею валютної маніпуляції, а від фашизму і більшовизму перемішав ідею реформи господарського устрою, ідею регульованої продукції і цін, часу праці і заробітних платень та регульованого товарообміну. З цього зявилося те, що світ назвав „епохальним господарським експериментом Рузвельта.“

Цей експеримент — закроений дійсно широко — мусів поважно впливати на хід світових господарських процесів. В усіх державах бодай теоретично стануло у весь зріст питання господарського устрою. Т. зв. рузвельтизм став у ряді тих реформаторських рухів, яким на імя: більшовизм і фашизм із давніших і гітлеризм та дольфусизм (покищо тільки у програмі) із нових появ минулого року на європейському суходолі. Фермент замітний сьогодні скрізь, хоч менші держави, між ними і Польща, чекають на вислід госп. експериментів, не осмілюючись самі йти на цю нелегку дорогу. Якщо американська „Найра“ і „Коди“, дальша розбудова корпоративної державності в Італії і поглиблення господарських змін у Німеччині (що досі успішні вже проявились у сільгоспдарстві, в заграничній торгівлі і банківстві), витримає пробу життя в новому році, тоді станемо дійсно віч-у-віч з сумерком тез класичної економії, віч-у-віч з господарською обною світа.

Так як тепер стоять справи, то погляди особливо на американську „революцію“ дуже ріжні, в більшості песимістичні. Найважливішого завдання, яке поставив собі Рузвельт, а саме: довести до зросту цін, досі не вдалось йому зреалізувати. А в тій цілі скинув він з високого педесталу долар, збільшуючи валютний хаос і брак довіря у світі, в тій цілі спротивився устійненню курсу долара на світовій конференції в Лондоні в половині 1933 року і на

довгий час погребав надії на міжнародно господарську співпрацю. Тепер давня одноцілість світового господарства розбита. Господарські націоналізми проявляються у неменше яскравих формах, як націоналізми політичні. Промислові держави реорганізуються, а знову сільсько-господарські країни проводять з панічним успіхом у себе індустріалізацію. Митне перемиря, що його заключили учасники льондонської конференції, минулось і з новою силою почалась господарська війна всіх проти всіх. Ростуть противенства поміж державами з повновартісною і з обезціненою валютою. Більше загроза для франка і т. зв. золотого бльоку. Ратифікація срібного договору на днях у Вашингтоні актуалізує справу біметалізму. Спекуляція відживає, бо в хаосі находити для себе знамениту почу...

Чи зможе людство вилізти із того господарського трясовиння, в якому грузне? Ось питання, що з цілою жагаю стає перед світом.

До речі: Хоч яке універсальне є лихо, годі не добачувати деяких регіональних ріжниць, що в думках про майбуття дозволяють декому навіть на оптимізм. І так прим. Англія з її господарським оттавським світом, після влатної валютної операції, усе більше стає на твердий ґрунт господарського добробуту. Теж саме Японія завдяки своєрідній промислово-торгівельній і валютній політиці вибивається на першорядного експортера і тим переводить націю свого господарства. Вони успіли частинно відірватись від світової кризи, капіталізуючи навіть частинно її прояви в свою користь. Також Німеччина хвалиться, що все більше вилізть із кліщів господарської депресії, доказуючи це статистикою, хоч цю статистику не можна без застережень приймати. Вона служить тепер (подібно як у Радянщині, хоч не викривлювана в такій мірі) закріплюванню нового політичного режиму.

Чи на порозі нового року справді не можна знайти і в інших державах чогось, що давало б надію на краще завтра? Овсім. Світові статисти-

НОВИНИ ДЛЯ ПНЬ — вовни, шовки, фланелі та біднянські матеріали — поручає І. СТАХЕЛЬ — ВУЛ. ЛЕГІОНІВ Ч. 35.

стики говорять про деякий зріст індексу продукції, про меншання гльобальної цифри безробіття, тощо. Воєні довги, що мов меч Дамокля висіли над Європою на початку минулого року і грозили поважними комплікаціями, відійшли в тінь і грудень 1933 р. зовсім не виявив таких драматичних інцидентів, як це було в грудні 1932 р. Упадок валют причинився у великій мірі до віддовження. Приватні і державні довги, що дотичать заордону, впали паралельно з курсом двох світових валют і тим зменшили свій тягар. Проте хто не може з абсолютною певністю сказати, що світ дійшов до дна кризи і що є на дорозі о кращого завтра. Літо мин. року викликало згальну думку, що криза минула, та її рецедивне довго дала на себе ждати. Тому скомпліковані господарські процеси, яких ми є свідкам і які в'яжуться не тільки з кон'юктурою, але ще більше зі структурою народнього господарства, дозволяють тільки на ствердження згоднішого стану. А цей стан навіть гірший, ніж був на порозі 1933 року.

В. Несторович.